

محمد کشتی دار، معاون دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد در گفت‌وگو با «ایران»:

رسانه، دستگاه تولید اسطوره در جامعه مدرن است

تولید و محتوا بر ماندگاری یا افول اسطوره‌ها تأثیرگذار است

پریسا غفاری / در جامعه ایران، اسطوره‌های ورزشی صرفاً مجموعه‌ای از رکوردها ومدال‌ها نیستند، بلکه نوعی «روایت اجتماعی» از قهرمانی‌اند که در گذر زمان ساخته، تثبیت یا دگرگون می‌شوند. چهره‌هایی مانند غلامرضا تختی نشان می‌دهند که چگونه یک ورزشکار می‌تواند از سطح موفقیت‌های فردی فراتر برسد و به نماد اخلاق، همبستگی و حافظه جمعی یک ملت تبدیل شود؛ نمادی که بیش از آن که در میدان مسابقه شکل بگیرد، در ذهن و زبان جامعه بازتولید می‌شود. اما اسطوره بودن، وضعیتی ثابت و دائمی نیست. هر دوره تاریخی معیارهای تازه‌ای برای قهرمان بودن تولید

چرا در نگاه جامعه ایران، صرف موفقیت‌های ورزشی برای اسطوره شدن کافی نیست و چه مؤلفه‌های اخلاقی و اجتماعی در این جایگاه نقش دارند؟

قهرمان ورزشی به فردی اطلاق می‌شود که در سطح ملی یا بین‌المللی به موفقیت‌های قابل توجهی همچون کسب مدال دست یافته و از شهرت برخوردار است. این موفقیت زمانی برخوردار است که فرد بتواند آن را در طول سالیان متمادی تداوم بخشد.

اما مفهوم «اسطوره ورزشی» در جامعه ایران، فراتر از صرف قهرمانی و مدال‌آوری است. اسطوره ورزشی فردی است که در کنار دستاوردهای حرفه‌ای، واجد سجایای اخلاقی، فضیلت و معرفت باشد. اگر ورزشکاری برای دستیابی به قهرمانی، از مسیره‌های غیراخلاقی بهره‌گیرد، در عمل از جایگاه اسطوره‌ای و پهلوانی فاصله می‌گیرد.

در این چهار چوب، مؤلفه‌هایی همچون عدالت‌خواهی، درستکاری، همدردی، نیکوکاری، احترام، انضباط، انصاف، مردانگی، نوع دوستی، مهربانی، ظلم‌ستیزی و یاری رساندن به دیگران، از جمله ویژگی‌های بنیادین یک اسطوره ورزشی محسوب می‌شوند.

جامعه ایرانی با پشتوانه تاریخی عمیق، چه در دوره پیش از اسلام و چه پس از آن، به هم‌چنین با تأثیرپذیری از ارزش‌های دینی، الگوهای متعددی برای این مفهوم ارائه کرده است.

چهره‌های تاریخی و ورزشی مانند پوریای ولی و مرحوم تختی، همگی نمونه‌هایی هستند که علاوه بر درخشش در عرصه‌های مختلف، فضایل اخلاقی را نیز در عمل به نمایش گذاشته‌اند.

نکته مهم آن است که وقتی فردی در جامعه یک ستاره یا اسطوره در جامعه شناخته می‌شود، افکار عمومی تنها به عملکرد ورزشی او بسنده نمی‌کنند، بلکه سبک زندگی، رفتارهای اجتماعی و میزان درک او از مسائل جامعه، از جمله ملی‌گرایی، فرهنگ مقاومت و تاب‌آوری نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.

توجه‌تبدیل یک ورزشکار از قهرمان به اسطوره، یا پایداری به ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی چه نقشی دارند و این فرآیند در بسترهای فرهنگی متفاوت چگونه معنا پیدا می‌کند؟

ارتقای یک ورزشکار از سطح قهرمانی به جایگاه اسطوره‌ای، مستلزم توجه به ابعاد غیر از موفقیت شخصی است؛ برندی که باید با زاناب‌دهنده ارزش‌ها و هنجارهای جامعه باشد. با توجه به تفاوت‌های عمیق میان فرهنگ ایرانی و فرهنگ‌های دیگر، بویژه جوامع غربی، نظام ارزشی و معیارهای اخلاقی نیز متفاوت تعریف می‌شوند.

از این رو، آنچه یک ورزشکار را در جامعه ایران به اسطوره تبدیل می‌کند، میزان همسویی او با ارزش‌های فرهنگی، مذهبی و اجتماعی جامعه خویش است.

در واقع، شناخت دقیق از بستر فرهنگی و باورهای دینی و اجتماعی، به ورزشکار کمک می‌کند تا تصویری معنادار و قابل قبول از خود ارائه دهد. این شناخت، به همراه پایداری عملی به ارزش‌ها، زمینه‌ساز ارتقای فرد از سطح قهرمان صرف به جایگاه اسطوره‌ای خواهد بود.

به بیان دیگر، اسطوره شدن نه صرفاً حاصل موفقیت‌های ورزشی، بلکه نتیجه تلفیق عملکرد حرفه‌ای با منش اخلاقی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و درک عمیق از هویت فرهنگی است.

چه ارتباطی میان سنت تاریخی - اخلاقی و نوع نگاه به قهرمانان ورزشی در ایران وجود دارد؟

این موضوع به پیشینه کهن تمدن کشورها و عمق تاریخی فرهنگ ایرانی، اسلامی بازمی‌گردد. اگر به حدود ۳۲۰۰ سال پیش از میلاد، یعنی زمان شکل‌گیری اولین نشانه‌های تمدن در ایران، نگاه کنیم و سپس مسیر تاریخی آن را تا حدود چهارده قرن پیش، هم‌زمان با ظهور پیامبر اکرم(ص)، مبعث ایشان و هجرت از مکه به مدینه دنبال کنیم، درمی‌یابیم که این بستر تاریخی و فرهنگی حامل مجموعه‌ای از ارزش‌ها و الگوهای رفتاری است.

پس از آن نیز سیره و منش ائمه(ع) که مبتنی بر اخلاق، عدالت‌خواهی و هدایت اجتماعی است، به عنوان الگوهای زیستی و نمادهای قابل اقتدا در جامعه تثبیت شده‌اند. ویژگی‌هایی چون توجه به مستمندان، مهربانی، ظلم‌ستیزی، یاری‌رسانی به دیگران، فرهنگ مقاومت و تاب‌آوری و نیز نوعی رهبری اخلاقی و اجتماعی، از جمله عناصر بنیادینی هستند که در این سنت تاریخی نهادینه شده‌اند.

این پشتوانه فرهنگی ریشه‌دار، بستری فراهم می‌کند تا این ارزش‌ها در قالب اسطوره‌های ورزشی بازتولید شوند. به بیان دیگر، اسطوره ورزشی در ایران صرفاً یک قهرمان مدال‌آور نیست، بلکه تجلی عینی همین ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی است.

نقش رسانه‌های جمعی، بویژه تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری و گسترش اسطوره‌های ورزشی تا چه حد قابل توجه است؟

رسانه‌ها با توجه به گستره نفوذ و قدرت شکل‌دهی به فرهنگ و هویت اجتماعی، نقشی تعیین‌کننده در توسعه و ترویج ورزش دارند و به همان میزان در فرآیند اسطوره‌سازی ورزشکاران نیز تأثیر دارند. نهادینه‌سازی و فرهنگ‌سازی دربارۀ اسطوره‌های ورزشی، بویژه از طریق تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی، در میان نسل جوان که به‌طور مداوم در معرض جریان‌های متناوبی قرار دارد، تأثیر قابل توجهی برجای می‌گذارد.

هرچه این رسانه‌ها بتوانند پیوندی معنادار میان ریشه‌های تاریخی و فرهنگی ایران با بازنامه‌ی رفتارهای ارزشی ورزشکاران برقرار کنند و این ارزش‌ها را در قالب روایت‌های رسانه‌ای برجسته سازند، نقش مؤثرتری در فرهنگ‌سازی ایفا خواهند کرد. در واقع، رسانه‌ها در دنیای مدرن امروز به سطحی از قدرت رسیده‌اند که امکان انتقال و تثبیت مفاهیم مختلف را به شکلی گسترده و مؤثر فراهم می‌کنند. تلویزیون و سینما از مهم‌ترین بسترها برای اسطوره‌سازی به شمار می‌روند؛ چراکه اسطوره‌ها از طریق این رسانه‌ها می‌توانند مفاهیم خاصی را به جامعه القا کنند. با این حال، اسطوره‌ها همواره دارای لایه‌های معنایی متعددی هستند و همین ویژگی به جامعه اجازه می‌دهد تا در بسترهای زمانی و شرایط مختلف، برداشت‌ها و تفسیرهای متفاوتی از آنها ارائه دهد.

آیا صرف موفقیت‌های ورزشی مانند مدال‌آوری و رکوردشکنی برای اسطوره شدن یک ورزشکار کافی است، یا عوامل دیگری مانند ویژگی‌های اخلاقی و زمینه‌های تربیتی نیز در شکل‌گیری اسطوره ورزشی نقش تعیین‌کننده دارند؟

عملکرد ورزشی، بویژه رکوردشکنی، مدال‌آوری، درخشش در سطح بین‌المللی و تکرار این موفقیت‌ها، نقشی اساسی در تبدیل یک ورزشکار به چهره‌ای شناخته‌شده در جامعه جهانی دارد. این دستاوردها می‌توانند پایه و بنیان اسطوره شدن را شکل دهند. اما این عامل به‌تنهایی کافی

نیست. در کنار آن، فضیلت‌های اخلاقی اهمیت بسیار زیادی دارند؛ ویژگی‌هایی که ریشه در خانواده، محیط‌های تربیتی مانند مدرسه و نیز نقش‌آفرینی مربیان دارند. این عناصر مکمل، در مجموع، سهمی تعیین‌کننده در فرآیند اسطوره‌سازی ایفا می‌کنند.

چه عواملی بیشترین نقش را در تضعیف یا آسیب دیدن جایگاه اسطوره‌های ورزشی دارند؟

ستاره‌های دنیای ورزش همواره به عنوان الگو و معیار در جامعه شناخته شده‌اند و گاه در ذهن افکار عمومی، فراتر از انسان‌های عادی تصور می‌شوند. از این رو، موفقیت‌های بزرگ آنها امری بدیهی تلقی می‌شود، در حالی که کوچک‌ترین خطاهای شان با واکنش‌های شدید و گاه غیرمنصفانه مواجه می‌گردد. با گسترش شبکه‌های اجتماعی و افزایش ارتباط مستقیم میان چهره‌های ورزشی و عموم مردم، نوعی گرایش به اسطوره‌سازی تک‌بعدی شکل گرفته است؛ روندی که به سرعت ساخته می‌شوند، به همان سادگی نیز در معرض تخریب و فروپاشی قرار می‌گیرند.

رسانه‌ها چه تأثیری در روند «اسطوره‌زدایی» یا کاهش جایگاه اسطوره‌ها دارند؟

نقش رسانه‌ها بسیار مهم و تعیین‌کننده است. اگر دنیای باستان را با دنیای امروز مقایسه کنیم، درمی‌یابیم که رسانه‌ها در هر دو سوی این فرآیند اثرگذارند؛ هم در اسطوره‌سازی و هم در جلوگیری از شکل‌گیری اسطوره‌ها. در واقع، رسانه‌ها می‌توانند به‌طور هم‌زمان افراد متعددی را به‌عنوان نامزدهای اسطوره‌شدن به جامعه معرفی کنند.

در دنیای باستان، سال‌ها پس از وقوع یک رویداد، افراد از طریق خواندن آثاری مانند نوشته‌های هومر درمی‌یافتند که مثلاً شخصی‌هایی مانند آشیل وجود داشته است؛ اما امروز این انتقال بسیار سریع انجام می‌شود. سرعتی بالا منتشر شده و به ذهن مخاطبان راه می‌یابد. در شرایطی که جامعه نیز آمادگی پذیرش چنین روایت‌هایی را نداشته باشد، فرآیند اسطوره‌سازی با شتاب بیشتری رخ می‌دهد.

در دنیای معاصر، علاوه بر قدرت انکارناپذیر سینما و تلویزیون در اسطوره‌سازی، نباید از نقش فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی غافل ماند. این رسانه‌ها به دلیل دسترسی آسان و امکانات گسترده، به راحتی می‌توانند در بزرگ‌نمایی یا حتی تحقیر موضوعات مختلف نقش‌آفرینی کنند. این بزرگ‌نمایی می‌تواند بستری برای اسطوره‌سازی رسانه‌ای فراهم آورد؛ اما در عین حال ممکن است به پرورش اسطوره‌های مصنوعی منجر شود که پیامدهای مطلوبی ندارند.

رعایت اصول اخلاقی در مطبوعات و نحوه پرداختن به زندگی افراد-بویژه زندگی شخصی آنها-بسیار حائز اهمیت است تا از بروز تمهت‌ها یا رفتارهای نادرست جلوگیری شود.

چه عوامل و ویژگی‌هایی باعث می‌شود اسطوره‌سازی در رشته‌های مختلف ورزشی در ایران مسری‌های متفاوتی داشته باشد؟

در ایران، فوتبال در اولویت توجه عمومی قرار دارد؛ با این حال، کشتی به عنوان رشته‌ای که حاصل میراث فرهنگی ماست، جایگاه ویژه‌ای دارد. در این حوزه، قهرمانان نامداری داشته‌ایم که علاوه بر موفقیت‌های ورزشی، از فضایل اخلاقی و منش پهلوانی نیز برخوردار بوده‌اند.

رشته‌های کشتی و وزنه‌برداری ریشه در

تمدن ایرانی دارند. با زاناب این پیشینه را می‌توان در جامعه امروز نیز مشاهده کرد؛ جایی که این رشته‌ها افتخارات و مدال‌های متعددی برای کشور به ارمغان آورده‌اند. حتی فرهنگ هواداری در این رشته نیز از استحکام و عمق قابل توجهی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که لازم است توجه بیشتری به این ظرفیت‌ها معطوف شود و زمینه‌ای فراهم آید تا الگوهای اسطوره‌سازی در این رشته‌ها به سایر حوزه‌های ورزشی نیز گسترش پیدا کند.

چرا بعضی رشته‌ها بیشتر نقش را در تضعیف یا آسیب دیدن جایگاه اسطوره‌های ورزشی دارند؟

ستاره‌های دنیای ورزش همواره به عنوان الگو و معیار در جامعه شناخته شده‌اند و گاه در ذهن افکار عمومی، فراتر از انسان‌های عادی تصور می‌شوند. از این رو، موفقیت‌های بزرگ آنها امری بدیهی تلقی می‌شود، در حالی که کوچک‌ترین خطاهای شان با واکنش‌های شدید و گاه غیرمنصفانه مواجه می‌گردد. با گسترش شبکه‌های اجتماعی و افزایش ارتباط مستقیم میان چهره‌های ورزشی و عموم مردم، نوعی گرایش به اسطوره‌سازی تک‌بعدی شکل گرفته است؛ روندی که به سرعت ساخته می‌شوند، به همان سادگی نیز در معرض تخریب و فروپاشی قرار می‌گیرند.

رسانه‌ها چه تأثیری در روند «اسطوره‌زدایی» یا کاهش جایگاه اسطوره‌ها دارند؟

نقش رسانه‌ها بسیار مهم و تعیین‌کننده است. اگر دنیای باستان را با دنیای امروز مقایسه کنیم، درمی‌یابیم که رسانه‌ها در هر دو سوی این فرآیند اثرگذارند؛ هم در اسطوره‌سازی و هم در جلوگیری از شکل‌گیری اسطوره‌ها. در واقع، رسانه‌ها می‌توانند به‌طور هم‌زمان افراد متعددی را به‌عنوان نامزدهای اسطوره‌شدن به جامعه معرفی کنند.

در دنیای باستان، سال‌ها پس از وقوع یک رویداد، افراد از طریق خواندن آثاری مانند نوشته‌های هومر درمی‌یافتند که مثلاً شخصی‌هایی مانند آشیل وجود داشته است؛ اما امروز این انتقال بسیار سریع انجام می‌شود. سرعتی بالا منتشر شده و به ذهن مخاطبان راه می‌یابد. در شرایطی که جامعه نیز آمادگی پذیرش چنین روایت‌هایی را نداشته باشد، فرآیند اسطوره‌سازی با شتاب بیشتری رخ می‌دهد.

چه عوامل و ویژگی‌هایی باعث می‌شود اسطوره‌سازی در رشته‌های مختلف ورزشی در ایران مسری‌های متفاوتی داشته باشد؟

در ایران، فوتبال در اولویت توجه عمومی قرار دارد؛ با این حال، کشتی به عنوان رشته‌ای که حاصل میراث فرهنگی ماست، جایگاه ویژه‌ای دارد. در این حوزه، قهرمانان نامداری داشته‌ایم که علاوه بر موفقیت‌های ورزشی، از فضایل اخلاقی و منش پهلوانی نیز برخوردار بوده‌اند.

رشته‌های کشتی و وزنه‌برداری ریشه در

تمدن ایرانی دارند. با زاناب این پیشینه را می‌توان در جامعه امروز نیز مشاهده کرد؛ جایی که این رشته‌ها افتخارات و مدال‌های متعددی برای کشور به ارمغان آورده‌اند. حتی فرهنگ هواداری در این رشته نیز از استحکام و عمق قابل توجهی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که لازم است توجه بیشتری به این ظرفیت‌ها معطوف شود و زمینه‌ای فراهم آید تا الگوهای اسطوره‌سازی در این رشته‌ها به سایر حوزه‌های ورزشی نیز گسترش پیدا کند.

چرا بعضی رشته‌ها بیشتر نقش را در تضعیف یا آسیب دیدن جایگاه اسطوره‌های ورزشی دارند؟

ستاره‌های دنیای ورزش همواره به عنوان الگو و معیار در جامعه شناخته شده‌اند و گاه در ذهن افکار عمومی، فراتر از انسان‌های عادی تصور می‌شوند. از این رو، موفقیت‌های بزرگ آنها امری بدیهی تلقی می‌شود، در حالی که کوچک‌ترین خطاهای شان با واکنش‌های شدید و گاه غیرمنصفانه مواجه می‌گردد. با گسترش شبکه‌های اجتماعی و افزایش ارتباط مستقیم میان چهره‌های ورزشی و عموم مردم، نوعی گرایش به اسطوره‌سازی تک‌بعدی شکل گرفته است؛ روندی که به سرعت ساخته می‌شوند، به همان سادگی نیز در معرض تخریب و فروپاشی قرار می‌گیرند.

شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌های آنلاین می‌یابند و در باشگاه‌های ورزشی شکل حرفه‌ای‌تری به خود می‌گیرد.

در سطح کلان‌تر نیز نهاد‌هایی همچون ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها، وزارت ورزش، فدراسیون‌های تخصصی و هیأت‌های ورزشی، هر یک سهم مهمی در پرورش استعدادها دارند. تحقق این هدف مستلزم آن است که استعدادیابی و استعدادپروری نه به‌صورت مقطعی، بلکه در قالب یک فرآیند برنامه‌ریزی‌شده، منسجم و استراتژیک دنبال شود.

شکل‌گیری اسطوره‌های ورزشی حاصل یک تلاش فردی صرف نیست، بلکه نتیجه عملکرد هماهنگ و هدفمند مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی است که مسیر رشد و تعالی ورزشکار را هموار می‌کنند.

عصر دیجیتال چه تأثیری بر مفهوم اسطوره‌های ورزشی گذاشته است؟

شاید در جهان پیچیده امروز، آخرین موضوعی که به ذهن متبادر شود، وضعیت اسطوره و تجربه اسطوره‌ای باشد. جهانی که مملو از پدیده‌های شگفت‌انگیزی چون پیوند انسان و ماشین، هوش مصنوعی و سفر به فضاست. آن چنان با پرسش‌ها و غدغه‌های نوین احاطه شده که تأمل درباره اسطوره، در نگاه اول، کم‌اهمیت جلوه می‌کند. گویی جهان معاصر به‌تدریج از اسطوره نهی شده و با پیشرفت فناوری، این تهی‌شدگی عمیق‌تر نیز خواهد شد؛ تا آنجا که سخن گفتن از حماسه‌ها و اسطوره‌ها بی‌معنا به نظر برسد.

نگاهی دقیق‌تر به توليدات فرهنگی- از حجم گسترده رمان‌ها گرفته تا فیلم‌ها و سررال‌ها- نشان می‌دهد که عصر هوش مصنوعی، نهنها از اسطوره خالی نشده، بلکه به یکی از غنی‌ترین ادوار در بازتولید قهرمانان بدل گشته است. پهلوانانی که هرچند در قالب‌های نوین، همچنان همان الگوهای رفتاری اسطوره‌ای را، به معنای کلاسیک آن، بازنامه‌ی می‌کنند.

نظام آموزش و استعدادیابی ورزشی تا چه حد در شکل‌گیری ورزشکاران اسطوره‌ای و برجسته تأثیرگذار است؟

در فرآیند استعدادیابی و نهادینه‌سازی قهرمانی، که می‌تواند به اسطوره‌شدن یک ورزشکار منجر شود- مجموعه‌ای از نهادها و عوامل نقش‌آفرین هستند. این مسیر از خانواده آغاز می‌شود،

تا چه حد شرایط خاص تاریخی و اجتماعی در فرآیند اسطوره‌پردازی نقش دارند؟

بی‌تردید، قهرمانان در بستر کشمکش‌های رقابتی میان لایه‌های مختلف اجتماعی شکل می‌گیرند و بازتولید می‌شوند. این بازتولید اغلب در بهات «برمردانی» با وجوه قومی، زبانی و دینی رخ می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که هویت انسانی آنان، به‌مثابه موجوداتی خطاپذیر، به حاشیه رانده می‌شود. در این فرآیند، کج‌روی‌ها و اشتباهات نادیده گرفته شده و مجموعه‌ای از ارزش‌های الای جمعی برپیکره‌ای نوساخته فراگفتنی می‌شود. چنین «بت بی‌عیب» که در دستگاه‌های ورزشی، میراث فرهنگی و گاه به معبود گروه‌هایی خاص تبدیل می‌شوند و هرگونه نقد بی‌عيب جویی از او، خطایی ناخوشودنی تلقی می‌شود.

نقش فدراسیون‌ها و باشگاه‌های ورزشی در پررنگ‌تر کردن برخی ورزشکاران چیست و این فرآیند چگونه انجام می‌شود؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که ورزش نقشی اساسی در تقویت هویت ملی و افزایش قدرت نرم ایران ایفا می‌کند. این نقش را می‌توان در قالب شکست محور اصلی تحلیل کرد: ورزش به‌عنوان ابزار اتحاد ملی، نماد فرهنگی و تاریخی، سفیر فرهنگی در عرصه جهانی، میزبانی رویدادهای بین‌المللی، مواجهه با چالش‌های ساختاری و مدیریتی، بهره‌گیری از فرصت‌های توسعه ورزش حرفه‌ای، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و ترویج روحیه جوانمردی و اخلاق ورزشی. در چنین چهار چوبی، نقش نهادهای رسمی در برجسته‌سازی و هدایت مسیر اسطوره‌سازی به‌وضوح نمایان می‌شود.

عکس: سارایت فدراسیون کشتی

چگونه می‌توان نقش رسانه‌های اجتماعی را در کم‌رنگ شدن جایگاه اسطوره‌ها تحلیل کرد؟

ظهور شبکه‌های اجتماعی، مخاطب را از موقعیتی منفصل به کنشگری فعال تبدیل کرده است؛ به‌گونه‌ای که کاربران امروز، خود به تولیدکنندگان محتوا تبدیل شده‌اند. در این میان، الگوریتم‌ها نقشی تعیین‌کننده در شکل‌دهی به تجربه رسانه‌ای ایفا می‌کنند و این امر، تأثیر رسانه‌ها را پیچیده‌تر و چندلایه‌تر ساخته است.

شبکه‌های اجتماعی می‌توانند از طریق انتخاب و برجسته‌سازی منابع خبری، تحلیل‌ها و تیترها، به شکل‌گیری یا تقویت باورهای مخاطبان منتهی شوند. از سوی دیگر، رسانه‌های جمعی ممکن است تحت تأثیر ملاحظات اقتصادی، سیاسی یا فرهنگی، به تولید پیام‌های سوگیرانه روی آورند.

شبکه‌های اجتماعی می‌توانند از طریق انتخاب و برجسته‌سازی منابع خبری، تحلیل‌ها و تیترها، به شکل‌گیری یا تقویت باورهای مخاطبان منتهی شوند. از سوی دیگر، رسانه‌های جمعی ممکن است تحت تأثیر ملاحظات اقتصادی، سیاسی یا فرهنگی، به تولید پیام‌های سوگیرانه روی آورند.

فرآیند شکل‌گیری قهرمانان و اسطوره‌های ورزشی در ایران در سال‌های آینده چه مسیری را طی خواهد کرد؟

با توجه به رشد قابل‌ملاحظه‌ای در توانمندی‌های ورزش قهرمانی و حرفه‌ای کشور، هم در بخش مردان و هم زنان، شکل گرفته است، می‌توان به آینده‌ای امیدوارکننده اندیشید. به نظر می‌رسد در آینده‌ای نزدیک، مسیر ترقی ورزش ایران شتاب بیشتری بگیرد. در این میان، نقش نهادهای مختلف در نهادینه‌سازی فرآیند اسطوره‌سازی نیز پررنگ‌تر خواهد شد و می‌تواند به شکل‌گیری چهره‌های ماندگار در ورزش کشور منتهی شود.

تا چه حد شرایط خاص تاریخی و اجتماعی در فرآیند اسطوره‌پردازی نقش دارند؟

بی‌تردید، قهرمانان در بستر کشمکش‌های رقابتی میان لایه‌های مختلف اجتماعی شکل می‌گیرند و بازتولید می‌شوند. این بازتولید اغلب در بهات «برمردانی» با وجوه قومی، زبانی و دینی رخ می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که هویت انسانی آنان، به‌مثابه موجوداتی خطاپذیر، به حاشیه رانده می‌شود. در این فرآیند، کج‌روی‌ها و اشتباهات نادیده گرفته شده و مجموعه‌ای از ارزش‌های الای جمعی برپیکره‌ای نوساخته فراگفتنی می‌شود. چنین «بت بی‌عیب» که در دستگاه‌های ورزشی، میراث فرهنگی و گاه به معبود گروه‌هایی خاص تبدیل می‌شوند و هرگونه نقد بی‌عيب جویی از او، خطایی ناخوشودنی تلقی می‌شود.

چگونه «روایت موفقیت» و بازگویی سختی‌های زندگی ورزشکاران بر جایگاه اجتماعی و اسطوره‌ای آنها اثر می‌گذارد؟

قهرمان، پدیده‌ای فرهنگی، روانی و اخلاقی است که پیوسته در حافظه جمعی ملت‌ها بازتولید می‌شود. روایت‌سازی از زندگی او، از زنج‌ها و دشواری‌ها تا مسیر کامیابی- نقشی اساسی در تبدیل یک فرد به اسطوره ایفا می‌کند، زیرا این روایت‌ها پاسخگوی نیازهای زبانی و اجتماعی به معنا، امنیت و همبستگی هستند. قهرمان سازی افراطی و مبتنی بر افسان یا تحریف، می‌تواند پیامدهای منفی به همراه داشته باشد؛ از این رو، جامعه سالم به قهرمانانی نیاز دارد که در عین الهام‌بخشی، نقدپذیر و انسانی باقی بمانند، نه اسطوره‌هایی دست‌نیافتنی.